

29.3.2007

Dnro 159/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

RIKOSILMOITUKSEN KIRJAAMINEN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli eduskunnan oikeusasiamiehelle 13.1.2007 osoittamassaan kirjoituksessa Keski-Uudenmaan kihlakunnan poliisiviranomaisten menettelyä rikosilmoituksen vastaanottamista koskevassa asiassa. Kantelija katsoi poliisin laiminlyöneen rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuuden sekä menettelyllään rikkoneen asiakkaansa oikeutta saada asiansa asianmukaisesti hoidettavaksi.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Kantelukirjoituksessa kerrotut tapahtumat

Kantelukirjoituksen mukaan kantelija oli mennyt 12.1.2007 Keski-Uudenmaan kihlakunnan poliisilaitokselle tekemään tutkintapyyntöä eräästä isännöintiyrityksestä, jonka harjoittamaa perintätoimintaa kantelija piti ilmeisen laittomana.

Kantelijan mukaan hänen kanssaan asioinut poliisimies ei ottanut asiaa tutkittavaksi, vaan kehotti kantelijaa kääntymään lakimiehen puoleen. Kantelija olisi halunnut saada poliisin hänelle esittämän näkemyksen kirjallisena, mutta sellaista ei kantelijalle suostuttu antamaan.

3.2 Poliisin selvitysten sisältöä

Nuorempi konstaapeli kertoo olleensa työharjoittelijana Keski-Uudenmaan kihlakunnan poliisilaitoksen ilmoitusten vastaanotossa, kun kantelija oli tullut tekemään rikosilmoitusta velka-asiasta, joka koski hänen siskoaan. Nuorempi konstaapeli kertoo, ettei hän ollut alkanut välittömästi kirjoittaa kantelijan kertoman perusteella rikosilmoitusta, koska hän ei ollut tiennyt, mikä rikos asiassa tulisi kyseeseen. Nuorempi konstaapeli oli mennyt kysymään neuvoa vanhemmalta työtoveriltaan, jonka kanssa hän oli päätenyt siihen lopputulokseen, että kantelijan kertomassa asiassa olisi kysymys rikosasian sijasta

siviilioikeudellisesta riita-asiasta. Nuorempi konstaapeli kertoo selvittäneensä näkemystään kantelijan kertoman asian oikeudellisesta luonteesta ja kehottaneensa häntä turvautumaan lakimiehen apuun, joka olisi paras keino viedä asiaa eteenpäin. Kantelija oli pitänyt kiinni näkemyksestään ja vaatinut poliisin kannanottoa tapahtumasta kirjallisena. Nuorempi konstaapeli kertoo menneensä tiedustelemaan työtovereiltaan, tulisiko poliisin kannanotto antaa kantelijan tahdon mukaisesti kirjallisesti ja minkälainen tällaisen asiakirjan tulisi olla.

Rikosylikonstaapeli kertoo selvityksessään, että hänet oli kutsuttu ilmoitusten vastaanottoon asiakaspalvelutilanteen mentyä "hankalaksi". Hän kertoo menneensä paikalle ja pyytäneensä kantelijaa kertomaan, mistä oli kyse. Kantelija oli ilmoittanut rikosylikonstaapelille haluavansa tehdä tutkintapyynnön tai rikosilmoituksen kertomastaan asiasta. Rikosylikonstaapeli kertoo edelleen kantelijan asian kuultuaan selvittäneensä hänelle, että koska asia oli luonteeltaan siviilioikeudellinen velka-asia, se ei kuuluisi poliisin toimialaan. Rikosylikonstaapeli oli ehdottanut kantelijalle, että asiassa kannattaisi olla yhteydessä oikeusaputoimistoon, koska siellä olisi siviilioikeudellisten asioidenkin hoitamiseen koulutettuja henkilöitä. Hän oli myös selvittänyt kantelijalle, että mikäli asiasta kirjattaisiin rikosilmoitus, sille tultaisiin tekemään päätös "ei rikosta". Lisäksi hän oli kertonut, ettei rikoksinakaan pidettävien juttujen tutkinta välttämättä etenisi ilmoituksen tekoa pidemmälle, koska syyttäjällä oli mahdollisuus tehdä niistä tutkinnanrajoituspäätöksiä tutkinnanjohtajan esityksestä. Kantelija oli vaatinut rikosylikonstaapelilta hänen esittämänsä näkemystä kirjallisena. Tämä ei ollut katsonut tällaisen asiakirjan laatimista tarpeelliseksi, koska hän oli mielestään esittänyt näkemyksensä selvästi ja seikkaperäisesti ja hänestä oli vaikuttanut siltä, että kantelija ymmärsi hänen esittämänsä hyvin.

Rikosylikomisario kertoo selvityksessään vastanneensa kantelijan 14.1.2007 lähettämään palautesähköpostiin rikosylikonstaapelilta saamansa selvityksen jälkeen, että hänen näkemyksensä mukaisesti kantelijan kertomassa asiassa oli kysymys velanperintään liittyvästä velka-asiasta. Rikosylikomisario oli edelleen todennut, ettei poliisi ollut kieltäytynyt ottamasta häneltä rikosilmoitusta vastaan, vaan saatuaan kuvauksen asiasta halunnut neuvoa häntä palveluhengessä.

Poliisipäällikkö toteaa lausunnossaan, että vaikka lain mukaan poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen on viipymättä kirjattava sille ilmoitettu rikos tai tapahtuma, jota kirjoittaja pitää rikoksena, on ilmeisen järkevää valita ilmoituksen vastaanottamisen sijasta asiakasta neuvova ja auttava rooli sellaisissa tapauksissa, joiden poliisi koulutuksensa ja kokemuksen turvin selvästi ymmärtää olevan puhtaita riita-asioita, jotka eivät johda ilmoitusta pidemmälle. Poliisipäällikön käsityksen mukaan kantelunalaisessa asiassa on ollut kysymys tästä valinnasta eikä mistään kirjaamisesta kieltäytymisestä tai sen laiminlyönnistä.

Etelä-Suomen lääninhallituksen poliisiosasto on lausunnossaan katsonut poliisipäällikön lausunnosta poiketen, että kantelija oli hyvinkin saattanut kokea tilanteen kaikesta neuvomisesta ja opastamisesta ja palvelualltiudesta huolimatta sellaiseksi, että poliisi oli kieltäytynyt ottamasta ilmoitusta vastaan.

Lääninhallituksen näkemyksen mukaan poliisin olisi pitänyt kirjata asiassa ilmoitus eikä poliisilla nyt puheena olevassa tapauksessa voida katsoa olleen harkintavaltaa päättää, kirjataanko asiassa ilmoitus.

3.3

Kannanotto

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 1 §:n 1 momentin mukaan kun asianomistaja tai joku muu ilmoittaa poliisille tai muulle esitutkintaviranomaiselle rikoksesta tai tapahtumasta, jota hän pitää rikoksena, ilmoitus on viipymättä kirjattava.

Totean, että velvollisuus kirjata ilmoitus poliisille ilmoitetusta rikoksesta tai tapahtumasta on varsin ehdoton. Esitutkintasäännösten mukaan ilmoituksen kirjaamisen tarpeen ratkaisee ilmoittajan näkemys siitä, pitääkö hän ilmoittamaansa asiaa rikoksena. Vaikka tutkintapyynnön tai rikosilmoituksen vastaanottanut poliisimies katsoisi, että asiassa ei tutkintapyynnön perusteella ole syytä epäillä rikosta, sillä ei esitutkintasäännösten mukaan ole vaikutusta hänen velvollisuuteensa kirjata ilmoitus.

Kantelijan poliisilaitoksella käynnin tarkoituksesta, joka oli ilmoituksen tekeminen, ei ole epäselvyyttä. Tämä käy ilmi niin kantelukirjoituksesta kuin kantelijan kanssa asioineiden poliisimiesten selvityksistä. Kiistatonta on myös se, ettei asiassa kirjattu rikosilmoitusta.

Sen sijaan epäselväksi jää kantelijan sekä nuoremman konstaapelin ja rikosylikonstaapelin välisen keskustelun sisältö. Poliisin selvitysten perusteella tapahtumasta välittyy sellainen kuva, että kantelija olisi ymmärtänyt poliisin esittämän näkemyksen, tyytynyt siihen ja luopunut tutkintapyynnön tekemisestä. Rikosylikonstaapeli toteaa selvityksessään todenneensa kantelijalle, että mikäli asiasta kirjattaisiin rikosilmoitus, sen johdosta tultaisiin tekemään "ei rikosta" - päätös. Näin ollen selvityksen perusteella ei olekaan suoranaisesti pääteltävissä, että poliisi olisi kieltäytynyt ottamasta rikosilmoitusta vastaan, mutta käytännössä kuitenkin todennut sen olevan hyödytöntä kantelijan kertoman asian oikeudellisen luonteen vuoksi. Kantelijan kantelukirjoituksesta ja ylipäätään siitä, että hän oli muutamia päiviä tapahtuman jälkeen ollut sen johdosta yhteydessä sähköpostitse poliisilaitokselle sekä kannellut eduskunnan oikeusasiamiehelle, sitä vastoin välittyy jossakin määrin päinvastainen kuva; kantelija ei ollut ainakaan tyytynyt poliisin esittämään näkemykseen asiansa oikeudellisesta luonteesta.

Arvioidessani käytössäni olevaa selvitystä tapahtumista katson, että kantelija on mitä ilmeisimmin kokenut poliisimiesten kanssa käymänsä keskustelun siten, ettei rikosilmoitusta missään olosuhteissa tultaisi kirjaamaan tai mikäli kirjattaisiinkin, sitä ei tutkittaisi. Tähän on vaikuttanut rikosylikonstaapelin toteamus siitä, ettei asiassa ryhdyttäisi mihinkään tutkintatoimenpiteisiin vaan siinä tehtäisiin päätös, joka perustuisi siihen, ettei asiassa ollut tapahtunut rikosta.

Kanteluasian tutkinnassa ei siis ole käynyt ilmi, että nuorempi konstaapeli tai

rikosylikonstaapeli olisi varsinaisesti kieltäytynyt rikosilmoituksen kirjaamisesta kannanottonsa esitettyään. Kuitenkin tämän kaltaisissa tapauksissa voi helposti siinä käytetyn sanavalinnan takia välittyä liiankin ehdoton ja lopullinen kuva siitä, ettei rikosilmoitusta ilmoituksentekijän kuvaamasta ja rikoksena pitämästä tapahtumasta tosiasiasa tulaisi lainkaan kirjaamaan. Näin on ilmeisimminkin tapahtunut tässä tapauksessa. Pidän tällaista torjuvaksi tulkittavaa asennetta viranomaiselle kuuluvan palveluperiaatteen valossa jossakin määrin kritiikille alltiina. Tätä näkökohtaa vasten yhdyin lääninhallituksen lausunnosta ilmenevään näkemykseen, että kantelija oli saattanut kokea asiointitilanteen sellaiseksi, että poliisi olisi kieltäytynyt ottamasta hänen tekemäänsä ilmoitusta vastaan.

Edellä todetun perusteella katson aiheelliseksi saattaa niin rikosylikonstaapelin kuin nuoremman konstaapelin tietoon edellä rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuuden ehdottomuudesta sekä sen huomioon ottamisesta asiakaspalvelutilanteessa toteamani.

4

TOIMENPITEET

Kiinnitän rikosylikonstaapelin ja nuoremman konstaapelin huomiota edellä ilmenevään esitutkinnasta ja pakkokeinoista annettuun asetukseen perustuvaan ehdottomaan velvollisuuteen kirjata rikosilmoitus. Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennökset tästä päätöksestäni.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi myös Etelä-Suomen lääninhallitukselle ja Keski-Uudenmaan kihlakunnan poliisipäällikölle.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aiheita.